

36 - 72 Aylık Çocukların Saldırganlık Yönelimlerinin İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması

Aslınur ÖZATA ERSÖZ^{1*}, Serdar ARCAĞÖK²

¹Milli Eğitim Bakanlığı, Tekirdağ, Türkiye, aslinurozata.1@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9888-3336

²Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye, serdar_arcagok21@comu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4937-3268

Makale Geçmişi

Alındı : 29.02.2024
Düzeltildi : 24.04.2024
Kabul Edildi: 19.05.2024

Anahtar Kelimeler

Fiziksel saldırganlık,
İlişkisel saldırganlık,
Kendine yönelik saldırganlık,
Nesnelere/şeyalara yönelik saldırganlık,
Okul öncesi dönem.

Öz

Araştırmanın amacı 36-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimlerinin incelenmesidir. Karma yöntem desenlerinden yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Araştırmanın nicel aşamasının evreni 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Gaziantep il merkezinde resmi anaokulu ve anasınıfındaki 36-72 aylık çocuklardan oluşmuştur. Örneklemi ise bu okullardaki 189 (%48,5) kız ve 201 (%51,5) erkek toplam 390 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın nitel boyutunun çalışma grubunu Gaziantep il merkezine bağlı anaokulu ve anasınıflarında görev yapan 10 kadın 10 erkek toplam 20 öğretmen oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak Kaynak vd. (2016) tarafından geliştirilen "36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği" ile birinci yazar tarafından geliştirilen "Saldırganlık Görüşme Formu" kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde SPSS paket programından yararlanılmıştır. Nitel veriler betimsel analiz yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Araştırmada 36-50 aylık çocukların 61-65 aylık çocuklardan daha çok kendilerine yönelik saldırganlık sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 36-72 aylık çocukların saldırganlıklarının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Erkeklerin kızlara oranla daha yüksek düzeyde fiziksel, kendilerine ve nesnelere/şeyalara yönelik saldırganlık sergiledikleri belirlenmiştir.

Investigation of Aggression Tendencies of 36 - 72 Months Old Children: A Mixed Methods Study

Article History

Received : 29.02.2024
Revised : 24.04.2024
Accepted : 19.05.2024

Keywords

Physical aggression,
Relational aggression,
Aggression towards self,
Aggression towards objects/items,
Preschool period.

Abstract

The aim of the research is to examine the aggression tendencies of 36-72 months old children. A convergent parallel design from mixed methods designs was used. The population of the quantitative phase of the research consisted of 36-72 months old children in official kindergartens and nursery classes in Gaziantep city center in the 2020-2021 academic year. The sample consisted of a total of 390 children in these schools, 189 (48.5%) girls and 201 (51.5%) boys. The study group of the qualitative dimension of the research consisted of a total of 20 teachers, 10 women and 10 men, working in kindergartens and nursery classes in Gaziantep city center. The "Aggression Tendency Scale for 36-72 Months Old Children" developed by Kaynak et al. (2016) and the "Aggression Interview Form" developed by the first author were used as data collection tools. SPSS package program was used to analyze the quantitative data. Qualitative data were analyzed through descriptive analysis approach. The study concluded that children aged 36-50 months exhibited more aggression towards themselves than children aged 61-65 months. Additionally, it was observed that the aggression of 36-72 months old children differed significantly according to gender. It has been determined that boys exhibited higher levels of physical aggression towards themselves and objects/objects than girls.

Giriş

Psikologların büyük bir bölümü saldırganlığı kişinin başkalarına fiziksel zarar vermeyi hedefleyen tüm davranışları olarak tanımlamaktadır (Huber vd., 2011). Türk Dil Kurumuna göre saldırganlık, kişinin düşüncelerini ve davranışlarını zoraki bir biçimde karşısındaki kişiye benimsetmesidir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2024). Saldırganlık aynı zamanda psikolojik ya da fiziksel olarak zarar vermek için sergilenen sözel veya fiziksel eylemlerdir (Berkowitz, 1988). Farklı kuramcılar tarafından farklı şekillerde ele alınarak açıklanan saldırganlık temelde bireylere zarar vermeyi veya onları incitmeyi amaçlayan davranış türüdür (Çelik ve Otrar, 2009).

Birçok şekilde tanımlanan saldırgan davranışların ortaya çıkışında da çeşitli nedenlerin olduğu düşünülmüş ve bu davranışlar yıllar içerisinde farklı yaklaşımlarla ele alınmıştır. En köklü teorilerden biri olan Freud'un Psikoanalitik Kuramı saldırganlığın büyük ölçüde insanların genetik veya yapısal özelliklerinden meydana geldiği görüşünü benimsemektedir (Baron ve Richardson, 2004). Lorenz'ın savunduğu Biyolojik Kurama göre genler ve sinir sisteminin çevre ile etkileşime geçmesi sonucunda saldırgan davranışlar oluşmaktadır. Bu davranışların oluşmasında merkezi ve otonom sinir sistemleri de etkili olabilmektedir (LaPrairie vd., 2011). Ayrıca cinsel hormonların da saldırgan davranışların şekillenmesinde etkili olduğu tespit edilmiştir (Liu, 2004; Raine, 2002). Huesmann tarafından ortaya konan Sosyal Bilgi İşleme Kuramına göre ise çocukların, diğer bireyleri gözlemleyerek bu gördüklerini kodladıkları ve kodlanan senaryoları uyarladıkları varsayılmaktadır. Aynı zamanda çocukların gözlemlenen saldırgan davranışların tümünü kodlamadığı da savunulmaktadır. Saldırgan davranışın ortaya çıkma olasılığının yüksek olması için çocuğun dikkatini çekmesi, tekrar hatırlaması, hayal kurması ve tekrar etmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Helmsen vd., 2012; Rowell Huesmann, 1988). Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramına göre saldırganlığın oluşmasında model olarak öğrenme temeldir. Bu kuram özellikle belirli bir davranış için bireyin ödüllendirildiği durumlarda taklit etme olasılığının da arttığını savunmaktadır. Kurama göre hayatı boyunca fiziksel saldırganlığı hiç gözlemlememiş bir kişinin, aşırı öfkeli olsa bile, öğrenme gerçekleşmediği için fiziksel saldırgan davranışı sergileyemeyeceği düşüncesi öne sürülmektedir (Comstock ve Strasburger, 1990). Bandura, şiddetli davranışları izleyen çocukların bu davranışları kopyalamaya daha yatkın olduğunu bulmuştur (Shanwal ve Jangra, 2023). Bandura'ya göre kişiler diğer sosyal davranışlarda olduğu gibi doğrudan yaşantılarla ya da diğer kişileri model olarak saldırgan davranışları öğrenmektedirler (Hart vd., 2006). Bandura 1963 yılında uyguladığı Bobo Doll Deneyi ile yeni saldırgan davranışların taklit edilebileceği ve öğrenebileceği koşulları araştırmayı amaçlamıştır (Bandura, 1963; Akt. Hart vd., 2006). J. Dollard ve arkadaşları (1939) tarafından ortaya konan Engellenme Kuramında ise bireyin istediği bir şeyi yapmasına içsel ya da dışsal faktörlerin engel olmasıyla saldırgan davranışların ortaya çıktığı savunulmuştur (Dollard vd., 1939; Akt. Alkan, 1983).

Saldırganlığın ortaya çıkmasında çeşitli nedenler rol oynadığı gibi bu davranışların türlerinde de farklılıklar araştırmalarla ortaya konmuştur. Bunlar; fiziksel saldırganlık (García-Sancho vd., 2016), ilişkisel saldırganlık (Casas vd., 2006; Ostrov ve Keating, 2004), örtülü saldırganlık (Boxer ve Tisak, 2005; Connor, 2004; Feshbach, 1969), reaktif ve proaktif saldırganlık (Boxer ve Tisak, 2003; Vitaro vd., 2006), sözel saldırganlık (Tremblay vd., 2008), duyuşsal saldırganlık (Geen ve Donnerstein, 1998), gerekçesiz saldırganlık (Monks vd., 2002), kışkırtıcı saldırganlık (Hermann, 2019), araçsal (instrumental) ve düşmanca (hostile) saldırganlıktır (Berkowitz, 1988).

İlişkisel saldırganlık, bireyin diğer bireylerin arkadaşlıklarına zarar verme girişimleri, akran gruplarından dışlanmasına sebep olma, ilişkilerini bozmak amacıyla dedikodu yayma, yalan söyleme ve yok sayma davranışlarıdır. Fiziksel saldırganlık ise diğer bireylere yönelik güç kullanarak vurma, tekme atma veya nesne kullanarak kuvvet uygulama davranışlarıdır (Crick ve Grotpeter 1995; Pellegrini ve Roseth, 2006).

Açık saldırganlık; aleni şekilde çatışan fiziksel eylemler yani fiziksel kavga, sözlü saldırı (bağırma), diğerlerine karşı yapılan zorbalık, düşmanca hareketlerde bulunma ile kurallar veya otorite figürlerine karşı meydan okumadır. Örtülü saldırganlık ise; gizlice yapılan sinsi saldırganlık eylemleri yani hırsızlık, yangın çıkarma, evden veya okuldan kaçma gibi davranışlar olarak ifade edilmektedir (Boxer ve Tisak, 2005; Connor, 2004; Feshbach, 1969).

Reaktif saldırganlık (duygusal, kontrolsüz); gerçek veya algılan kışkırtma, hayal kırıklığı veya tehdit sonucu genellikle öfke ile beraber ortaya çıkan davranıştır. Temel amaç öfke, hayal kırıklığı uyarısına tepki vermek ve tehdidin failine hızlıca ve dürtüsel olarak zarar vermektir. Proaktif saldırganlıkta (duygusal olmayan, araçsal) ise, saldırgan eylemin sürdürülmesiyle beraber bireylerin sonucunda karşılığını alacağı düşüncesiyle yönlendirilme söz konusudur. Ayrıca bu saldırganlık türü araçsal bir davranıştır (Boxer ve Tisak, 2003; Vitaro vd., 2006). Sözel saldırganlık; hakaret, tehdit veya gözdağı vererek öfkeli biçimde düşmanca kelimelerin kullanılmasıdır. Bu saldırganlık türü ile beraber genellikle tehdit edici jest ve mimikler kullanılmakla beraber devamında da fiziksel saldırgan eylemler sergilenebilmektedir (Tremblay vd., 2008). Geen ve Donnerstein (1998) ise saldırganlık türlerine duyuşsal saldırganlık türünü eklemiştir. Bu saldırganlığı bir olay veya ortamdaki değişikliğe ya da bu olayın zihinsel temsiline (örneğin: hakaret edildiğine dair bir anı) verilen yanıt olarak tanımlamışlardır.

Gerekçesiz saldırganlık, bir çocuk ya da çocuk grubunun bir sebep olmaksızın diğerlerine vurmaması, sosyal olarak dışlaması, tehdit veya hakaret etmesidir (Monks vd., 2002). Kışkırtıcı saldırganlık, bireyin tek başına ya da topluluk içindeyken başka birine ya da gruba karşı gösterdiği baskın (dominant) davranışlardır (Hermann, 2019).

Berkowitz ise saldırgan davranışları, araçsal (instrumental) ve düşmanca (hostile) saldırganlık olarak ayırmaktadır. Araçsal saldırganlık; içerisinde öfke ve düşmanlık bulunmayan, hedefe ulaşmak ya da kişisel ihtiyaçları gidermek için (para, sosyal statü veya mal) yapılan saldırganlık türü olarak tanımlanmıştır. Ona göre düşmanca saldırganlık ise; saldırganın karşısındaki bireyi, olayı, objeyi sevmemesi veya nefret duymasından kaynaklı, içerisinde düşmanlık ve öfke duygularını da bulunduran birincil amacı hedefi incitmek olan saldırganlık çeşididir (Berkowitz, 1988).

Sıklığı, şiddeti, işlevi, başladığı yaşı ve gelişimsel süreciyle birçok farklı türü olan saldırgan tutumlar, bireylerin gelişiminin önündeki en büyük engellerden biridir (Edens, 1999; Kutlu, 2014). Uysal ve Dinçer (2013) saldırganlığın erken çocukluk yıllarında başladığını ifade ederek saldırganlığı ortadan kaldırılması gereken problemli bir davranış olarak nitelendirmektedir. Çocuklukta yaşanan olayların saldırgan davranışlarda etkili olduğu ve ilerleyen yıllarda da kalıcılığını koruduğu gözlemlenmektedir (Camadan ve Yazıcı, 2017). Bireylerde gözlemlenen bu saldırgan davranışların ortaya çıkmasında ise çeşitli etmenler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; ebeveyn tutumları (Parsak ve Kuzucu, 2020), rol-model alma (Tuzcuoğlu vd., 2020; Şahin, 2006), genetik veya yapısal faktörler (Baron ve Richardson, 2004), cinsiyet (Alink vd., 2006; Lussier vd., 2012; McEvoy vd., 2003; Monks vd., 2002; Strayer ve Roberts, 2004), şiddet içerikli video oyunları (Bozkuş, 2021), çizgi filmlerin etkisi (Ercen vd., 2022), kardeş sayısı (Gölge, 2022) şeklinde saptanmıştır. Çocuğun yaşadığı içsel çatışmaların ve engellenmelerin saldırgan davranışlara sebep olduğu da bilinmektedir (Şahin, 2006). Öfke duygusunun da saldırganlığı yordadığı araştırmalar sonucunda belirlenmiştir (Bohnert vd., 2003; Hanish vd., 2004; Hubbard, 2001). Aynı zamanda diğer davranış türlerinde de olduğu gibi saldırgan davranışların öğrenilmesinde ortam pekiştirici rol oynamaktadır (Tuzcuoğlu vd., 2020).

Çocukların bağımsız olarak ilk sosyalleşmelerinin gerçekleştiği okul ortamları olumsuz bazı davranışları da beraberinde getirerek onların akran saldırganlığını gözlemlenmelerine neden olmaktadır (Yıldızbaşı ve Şahin-Sak, 2020). Bu durumun aksine çocuklardan okul öncesi dönemde sosyal yeterlik becerilerini kazanmaları, yetişkinlik dönemlerinde ise saldırganlık gibi olumsuz sosyal davranışları azaltarak topluma uyum sağlamaları beklenmektedir (Pekdoğan ve Kanak, 2019). Sosyalleşme süreciyle çocuğun toplumsal ilişkilerinde fiziksel saldırganlığa alternatif davranışlar kazanması da beklenmektedir (Gimenez ve Blatier, 2004). Çocuklara sosyal-duygusal yeterliklerini kazanabilmeleri için gerekli ortam sağlanmalıdır (Morine, 2009). Onların öfke duygularını nasıl yönetecekleri öğretilmelidir. Saldırgan davranışları ortaya çıkarmamalarına destek olacak becerilerin de benimsenmesi gerekmektedir (Şahin, 2006).

Sonuç olarak saldırgan davranışların yaşamın ilk yıllarından itibaren çocuklar tarafından sergilendiği farklı araştırmalar ile kanıtlanmıştır (Alink vd., 2006; Côté vd., 2006; Crick vd., 2006; Ostrov vd., 2004; Tremblay, 2013). Kritik dönemdeki öğrenme ve gelişimlerin ilerleyen yıllara önemli derecede etki ettiği de bilinmektedir (Akcan ve Ergün, 2014). Okul öncesi dönem kişilik gelişiminin gerçekleştiği birey hayatının önemli yıllarını kapsamaktadır. Bu araştırma ile de saldırganlık yönelimleri çeşitli açılardan ele alınmıştır. Araştırma 36-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık yönelimlerinin incelenmesi açısından önem taşımaktadır. Öğretmenlerin gözlem ve deneyimlerinden faydalanılarak yapılan bu araştırmanın çocukların saldırganlık yönelimlerinin hangi alanlara yönelik olduğunun belirlenmesinde, bu davranışlara çözüm yollarının üretilmesinde, çocukların saldırganlık yönelimleri konusunda yapılacak kuramsal ve uygulamalı çalışmalara veri sağlanmasında önemli olacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak çocukların saldırganlıklarının önlenmesi amacı ile hazırlanabilecek eğitim ve müdahale programlarının içeriklerine katkıda bulunacağı tahmin edilmektedir. Araştırma bulgularından elde edilecek sonuçların önemli olduğu ve literatüre yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, 36-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma alt sorularına cevap aranmıştır:

1. 36-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimleri ne düzeydedir?
2. 36-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. 36-72 aylık çocukların saldırganlık yönelimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Çocuklar, akranlarına yönelik ne gibi fiziksel saldırganlık eğilimi sergilemektedir?
5. Çocuklar, akranlarına yönelik ne gibi ilişkisel saldırganlık eğilimi sergilemektedir?
6. Çocuklar, kendilerine yönelik ne gibi saldırganlık eğilimi sergilemektedir?
7. Çocuklar, nesnelere/eşyalara yönelik ne gibi saldırganlık eğilimi sergilemektedir?
8. Çocukların bu saldırganlık eğilimlerini önlemeye yönelik ne gibi çözüm önerileri üretilebilecektir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada karma araştırma modellerinden yakınsayan paralel karma model kullanılmıştır. Nitel ve nicel yöntemlerin, kavram veya yaklaşımlarının bir arada kullanılarak yapıldığı araştırmalar karma modellerle gerçekleştirilen araştırmalar olarak ifade edilmektedir. Bu modelde nitel ve nicel araştırma verileri bütünleştirilmelidir. Nitel veriler açık uçlu yapıda olup cevapları önceden belirli değildir. Nicel veriler ise genellikle kapalı uçlu cevaplar içermektedir (Creswell, 2014; Johnson ve Christensen, 2014). Yakınsayan paralel desende araştırmacı iki veri türünü eş zamanlı olarak toplayarak ulaştığı bilgileri sonuç kısmında genel yorumlarıyla bir araya getirmektedir (Creswell, 2014). Elde edilen veriler yoluyla daha kapsamlı bir sonuca ulaşabilmek amacıyla bu çalışmada karma araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma karma yöntem kullanılarak eş zamanlı yürütülen iki aşamadan oluşmaktadır. Araştırmanın birinci aşamasının çalışma grubu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Gaziantep ili Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerinde resmi anaokulları ve anasınıflarında eğitim almakta olan 36-72 aylık 61.649 okul öncesi dönem çocuğundan oluşmaktadır. Bu büyüklükte olan bir evren için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinin belirlenmesiyle, evreni temsil edebilmesi için örneklem sayısının $[n=N t^2pq / d^2 (N-1) + t^2pq]$ formülüne göre 383 olduğu ortaya çıkmaktadır (Baş, 2003). Bu açıdan araştırmanın örneklemini, çalışma evreninden basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilen okul öncesi dönemdeki 201 (%51.5) erkek ve 189 (%48.5) kız olmak üzere toplam 390 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada kız ve erkek çocukların saldırganlık yönelimlerine ilişkin veriler öğretmenlerine uygulanan ölçekler yoluyla toplanmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğrencilerinin Kişisel Özellikleri

Değişken	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kız	189	%48,5
Erkek	201	%51,5
Yaş (ay)		
36-50 Ay	33	%8,5
51-55 Ay	33	%8,5
56-60 Ay	149	%38,2
61-65 Ay	65	%16,7
66-72 Ay	110	%28,2

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan okul öncesi öğrencilerinin %48,5’i kız, %51,5’i erkektir. Öğrencilerin ay olarak yaşları incelendiğinde ise %8,5’i 46-50 aylık, %8,5’i 51-55 aylık, %38,2’si 56-60 aylık, %16,7’si 61-65 aylık ve %28,2’si 66-70 aylık olduğu görülmektedir.

Araştırmanın ikinci aşamasında okullarda öğretimi sağlayan öğretmenleri belirlemede ölçüt örnekleme türlerinden amaçlı örnekleme türü kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme türünde dikkat edilen husus araştırmanın amacına en uygun birimlerin seçilmesidir (Baştürk ve Taştepe, 2013). Araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğretmenler ile katılım sağlamıştır. Bu çerçevede araştırmanın ikinci aşamasının çalışma grubunu; Gaziantep ili, Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerinde bulunan anaokulu ve anasınıflarında görev yapan 10 kadın 10 erkek olmak üzere toplam 20 öğretmen oluşturmuştur:

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kişisel Özellikleri

Özellikler	Grup	n	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	10	%50
	Erkek	10	%50
Yaş	24-29	10	%50
	29-33	10	%50
Mesleki kıdem	1-5 yıl	11	%55
	5-10 yıl	9	%45

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin yarısı kadın, diğer yarısı ise erkektir. Yaş aralıklarına bakıldığında yarısı 24-29 yaş aralığında iken diğer yarısı 29-33 yaş aralığındadır. Mesleki kıdem yıllarına bakıldığında ise 11’inin 1-5 yıldır 9’unun ise 5-10 yıldır öğretmenlik yaptığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği” ve “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Görüşme Formu” yoluyla toplanmıştır.

36-72 aylık çocuklara yönelik saldırganlık yönelim ölçeği

Saldırganlık Yönelim Ölçeği 36-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının saldırgan davranışlarını nelere ya da kimlere yönelik olarak sergilediklerini belirlemek amacıyla Kaynak, Kan ve Kurtulmuş (2016) tarafından geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Ölçekteki maddeler ile 36-72 aylık çocuklarda saldırgan davranışların ne düzeyde görüldüğünü tespit etmek amaçlanmıştır. Saldırganlık Yönelim Ölçeği; başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık, başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık, kendine yönelik saldırganlık ve nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlık başlıklı 4 alt boyuttan ve toplamda 27 maddeden oluşmaktadır. “Hiçbir zaman yapmaz” (1) ile “her zaman/sürekli yapar” (7) aralığında öğretmenler tarafından derecelendirilen 7’li likert tipi dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Madde puanlarının toplanmasıyla elde edilen değerlerin artması/yükselmesi ile ilgili alt boyuta yönelik saldırganlığın da artması/yükselmesi şeklinde yorumlanmaktadır. Saldırganlık Yönelim Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik değerleri genel ve faktörel olarak kabul edilebilir seviyededir. Ayrıca geçerli ve güvenilir olduğu da saptanmıştır. Bununla beraber ölçeğin kapsam geçerliğini belirlemede uzman görüşleri alınmıştır. Yapı geçerliği ise açıklayıcı faktör analizi kullanılarak belirlenmiştir. Saldırganlık Yönelim Ölçeğinin güvenilir olduğunu saptamak amacıyla Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır. Böylelikle ölçeğin tamamına ait α .957; başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık alt boyutuna ilişkin α .946, başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık alt boyutuna ilişkin α .945, kendine yönelik saldırganlık alt boyutuna ilişkin α .853 ve nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlık alt boyutuna ilişkin α .920 olarak belirlenmiştir (Kaynak vd., 2016).

36-72 aylık çocuklara yönelik saldırganlık görüşme formu

Birinci yazar tarafından yapılan araştırmanın amacına uygun olarak alan yazına bağlı kuramsal çalışmalar (Ersan, 2017; Özdemir, 2014) ve araştırmada kullanılan ölçek (Kaynak vd., 2016) göz önünde bulundurularak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun kapsam geçerliliğinin sağlanması için hazırlanan sorular okul öncesi eğitimde görev yapan 4 öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Bu kişilerden gelen dönütlerle sorular üzerinde gerekli düzenlemeler yapılarak beş soru oluşturulmuştur. Görüşler doğrultusunda oluşan görüşme formu Türkçe Öğretimi alan uzmanına sunularak uzmandan gelen düzeltmeler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Veri toplama aracında aşağıda yer alan yarı yapılandırılmış sorularına yer verilmiştir.

1. Çocuklar akranlarına yönelik ne gibi fiziksel saldırganlık eğilimi sergilemektedir? Lütfen belirtiniz.
2. Çocuklar akranlarına yönelik ne gibi ilişkisel saldırganlık eğilimi sergilemektedir? Lütfen belirtiniz.
3. Çocuklar kendilerine yönelik ne gibi saldırganlık eğilimi sergilemektedir? Lütfen belirtiniz.
4. Çocuklar nesnelere/eşyalara yönelik ne gibi saldırganlık eğilimi sergilemektedir? Lütfen belirtiniz.
5. Çocukların bu saldırganlık eğilimlerini önlemeye yönelik ne gibi çözüm önerileriniz vardır? Lütfen belirtiniz.

Bu araştırma kapsamında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü aracılığıyla Gaziantep İli Valilik Makamından hazırlanan anket formunun uygulanabilmesi ve görüşmelerin yapılabilmesi için gerekli izin alınmıştır.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmanın Etik Kurul İzni, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu’nun 04/12/2020 tarih ve 06/50 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Anket ve görüşmeleri, örnekleme alınan okullarda uygulayabilmek amacıyla 2020–2021 eğitim öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü ile Gaziantep Valilik makamından gerekli izin alınmıştır. Alınan izin doğrultusunda okul müdür ve müdür yardımcılara, öğretmenlere uygulama yapılabilmesi için bilgilendirme yapılmış ve onayları alınmıştır. Alınan onay ile anket ve görüşme soruları öğretmenlere uygulanmıştır. Veriler 7 Aralık 2020 ile 28 Aralık 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Öğretmenlerin ölçme araçlarındaki sorulara verecekleri cevapların gizli tutulacağı ve elde edilen sonuçların araştırma dışındaki kimseyle paylaşılmayacağı da araştırmanın katılımcılarına söylenmiştir.

Verilerin Analizi

Nitel verilerin analizi

Araştırmanın nitel aşamasında görüşme formundan elde edilen verilerin analizinde “betimsel analiz” yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın betimsel analizinde, yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan boyutlardan yola çıkılarak bir çerçeve oluşturulmuştur. Analiz Miles-Huberman’ın modeli doğrultusunda yapılmıştır. Bu modelde, veri setini şekillendirmeye yönelik geliştirilen stratejiler kodlama ve not almadır. Kodlama veri setinin ilişkiler çerçevesinde parçalara ayrılması veya analiz edilmesidir. Not alma ise veri setine ilişkin yeni sentezler oluşturularak verilerin detaylandırılması ve anlamlandırılmasıdır (Akt. Baltacı, 2017). Araştırmada iki veri kodlayıcısı tarafından

kod ve temalar düzenlenmiş, elde edilen veriler sistematik ve açık bir dille betimlenmiştir. Betimsel analiz yapılırken görüşmenin gerçekleştirildiği bireylerin yanıtlarını çarpıcı bir biçimde ortaya koyabilmek amacıyla doğrudan alıntılanan cümlelere sıkça yer verilmiştir. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenleri Ö₁, Ö₂, Ö₃...Ö₂₀ şeklinde kodlanmıştır.

Nicel verilerin analizi

Araştırmanın nicel verileri SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. İlk olarak ölçeğin normallik dağılımına bakılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterebilmesi için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri -1 ile +1 arasında olmalıdır (Hair vd., 2013). Araştırma verilerinin normal dağılım göstermediği saptanmıştır. Bu nedenle verilerin analizinde nonparametrik testler (Mann Whitney U ve Kruskal Wallis) kullanılmıştır. Bununla beraber ölçeğin betimsel analizi için frekans (f) ve yüzde (%) değerlerine bakılmıştır.

Nitel ve nicel verilerin güvenilirliği

Öğretmenlerin açık-uçlu sorulara verdikleri yanıtlar hem araştırmacı hem de araştırmacı dışında bir öğretim üyesi tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Elde edilen veriler ışığında oluşturulan kod, tema ve alt temalardaki “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan konular tartışılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır:

$$\text{Güvenirlik} = \text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})$$

Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği %87 hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70’in üzerinde çıkması araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Bu doğrultuda elde edilen sonuç araştırma için güvenilir kabul edilmiştir.

Nicel verilerin güvenilir olduğunu saptamak amacıyla ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır. Böylelikle ölçeğin tamamına ait güvenilirlik katsayısı .96; birinci alt boyuta (başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık) ilişkin güvenilirlik katsayısı .93, ikinci alt boyuta (başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık) ilişkin güvenilirlik katsayısı .94, üçüncü alt boyuta (kendine yönelik saldırganlık) ilişkin güvenilirlik katsayısı .88 ve dördüncü alt boyuta (nesnelere/şeyalara yönelik saldırganlık) ilişkin güvenilirlik katsayısı .91 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin ikinci alt boyutu (başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık) haricindeki boyutları arasında 0.01 düzeyinde anlamlı .340 ile .702 arasında değişen korelasyonlar olduğu belirlenmiştir. Bütün bu sonuçlar araştırmacıların geliştirdiği ölçeğin bir ölçüte dayalı geçerliğe sahip olduğunu ispatlamıştır (Kaynak vd., 2016).

Bulgular

Bu kapsamda araştırmanın nitel ve nicel verilerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Çocuklar akranlarına yönelik ne gibi fiziksel saldırganlık eğilimi sergilemektedir? Lütfen belirtiniz. Sorusuna yanıt olarak aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

Tablo 3. Çocukların Akranlarına Yönelik Sergiledikleri Fiziksel Saldırgan Davranışları

Alt tema	Öğretmen	Frekans (f)	Yüzde (%)
Vurma	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉	18	%90
Çekiştirme	Ö ₂ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉	15	%75
Oral yolla saldırma	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₉ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉	7	%35
Çimdikleme	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₁₉	5	%25
Nesne ile saldırma	Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉	4	%20

Tablo 3’te öğretmenlerin %90’ı (f=18) çocukların vurarak (el, ayak ile) fiziksel saldırgan davranış sergilediğini, %75’i (f=15) çekiştirme yoluyla (saçını çekme, kolundan tutup çekme vb.) fiziksel saldırgan davranış sergilediğini, %35’i (f=7) oral yolla (tükürme, ısırma vb.) fiziksel saldırgan davranış sergilediğini ve %20’si (f=4) nesnelere (oyuncak, okul materyalleri vb.) kullanarak fiziksel olarak akranlarına saldırgan davranışlarda bulunduğunu ifade etmiştir.

Öğretmenlerden Ö₁₉ “Çocuklar akranlarına yönelik olarak vurarak saldırmıyorlar, elleriyle ya da ayaklarıyla vurabiliyorlar. Bu davranışları daha çok erkek öğrencilerim yapıyor. Nadir de olsa aniden birbirlerinin yüzlerine tokat atmaya çalışan öğrencilerim de vardı.” derken; öğretmenlerden Ö₁₆ ise “Saldırgan davranış gösteren çocuklar genellikle serbest zamanda oyun oynarken daha fazla saldırganlık göstermektedirler. Oyununa kimsenin

karışmasını istemezler ve diğer arkadaşlarının oyunlarını bozma eğilimindedirler. Bu olayı yaparken genellikle akranlarına vurabiliyorlar.” şeklinde görüşlerini bildirmiştir. Öğretmenlerden Ö₁₂ “Çocuklar daha çok birbirlerine karşı güçlü olduklarını göstermek için birbirlerini kollarından tutarak çekiyorlar. Kız öğrencilerde de genelde birbirlerinin saçını çekme olmaktadır.” derken; oral yolla sergiledikleri saldırgan davranışları için ise Ö₁ “Oyun etkinliklerinde rekabet ortamı çok kızıştığında sözel olarak saldırganın yanı sıra tükürüyor ve bazen de ısırıyorlar.” demiştir. Öğretmenlerden Ö₃ “Aynı masada oturduğu arkadaşıyla bir anlaşmazlık yaşadığında veya istediği bir nesneyi ona vermediğinde canını acıtmak için kolunu çimdikleyen çocuklar olabiliyor.” demiştir. Öğretmenler, öğrencilerin nesne ile saldırmaları için ise genellikle oyuncakları kullanarak saldırdıklarını dile getirmişlerdir bu duruma ilişkin Ö₁₃ “Oyuncakları paylaşmadıklarında ya da oyunu kaybettiklerinde ellerindeki oyuncuğu, materyali öfkeli olduğu çocuğa doğru fırlatıyorlar.” şeklinde görüşlerini bildirmiştir.

Çocuklar akranlarına yönelik ne gibi ilişkisel saldırganlık eğilimi sergilemektedir? Lütfen belirtiniz. Sorusuna yanıt olarak aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

Tablo 4. Çocukların Akranlarına Yönelik Sergiledikleri İlişkisel Saldırgan Davranışları

Alt tema	Öğretmen	Frekans (f)	Yüzde (%)
Dışlama	Ö ₁ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₄ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉	10	%50
Alay etme	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₇ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₂₀	8	%40
Aşağılama	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇	8	%40
Tehdit etme	Ö ₁₁ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉	5	%25

Tablo 4’te öğretmenlerin yarısı (f=10) çocukların arkadaşlarını dışlayarak (arkadaş grubuna dahil etmeme vb.) ilişkisel saldırgan davranış sergilediğini, %40’ı (f=8) alay ederek (kişisel özellikleri ile dalga geçme vb.) veya arkadaşlarını aşağılayarak (küçümseme) ilişkisel saldırgan davranış sergilediğini ve %25’i (f=5) ise tehdit yoluyla ilişkisel saldırgan davranış gösterdiklerini ifade etmiştir.

Öğretmenlerden Ö₁₂ “Bu davranışı genellikle öğrencilerimde oyun esnasında istemedikleri o çocuğu oyuna dahil etmeme, o çocuğun yapılan ortak aktiviteye alınmaması için diğer çocukları ikna etme ve sözel olarak seni istemiyoruz git gibi cümleler kurma olarak gözlemlerim.” derken; Ö₁₇ “Eğer arkadaşı hoşuna gitmeyen bir davranış sergilerse ona salak gibi kötü sözler söylüyorlar ya da ekonomik farklılıklardan dolayı alay edip dalga geçiyorlar.” diyerek gözlemlerini aktarmıştır. Öğretmenlerden Ö₅ aşağılayıcı davranışları açıklamak için “Karşısındaki çocukları aşağılamak amacıyla sözel ifadeler kullanıyorlar örneğin sen daha bebedin gibi, jest ve mimiklerini karşı tarafı aşağılayıcı bir tutum takınarak arkadaşlarıyla konuşuyorlar.” ifadelerini kullanmıştır. Öğretmenlerden Ö₁₈ “Genellikle öğrenciler benimle oynamazsan sana küserim ya da bir daha seninle arkadaş olmam gibi cümlelerle birbirlerini tehdit ediyorlar. İşlerine gelmeyen bir durum olduğunda seni öğretmene söylerim diyerek gözdağı veriyorlar.” diyerek görüşlerini ifade etmiştir.

Çocuklar kendilerine yönelik ne gibi saldırganlık eğilimi sergilemektedir? Lütfen belirtiniz. Sorusuna yanıt olarak aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

Tablo 5. Çocukların Kendilerine Yönelik Sergiledikleri Saldırgan Davranışlar

Alt tema	Kodu belirten öğretmenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Vurma	Ö ₃ , Ö ₈ , Ö ₁₁ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀	8	%40
Oral yolla saldıрма	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₆ , Ö ₈ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉	8	%40
Çekme/koparma	Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₉ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉	7	%35
Yere atma	Ö ₄ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₄	4	%20

Tablo 5’te öğretmenlerin %40’ı (f=8) çocukların oral yolla (ısıрма vb.) veya kendilerine vurarak saldırgan davranış sergilediğini, %35’i (f=7) çekme/koparma (deri, saç vb.) yoluyla kendilerine saldırgan davranış sergilediğini ve %20’si (f=4) ise yere atma davranışı sergileyerek kendilerine zarar vermeye çalıştıklarını ifade etmiştir.

Öğretmenlerden Ö₈ “İstemedikleri bir şeyle karşılaştıklarında sinirleniyorlar ve duvara yumruk atıyorlar, kafalarını yere vuruyorlar ya da elleriyle kendi vücutlarının çeşitli yerlerine vuruyorlar.” derken; Ö₂ “Agresif bir hale bürünerek kendi parmaklarını dudaklarını ısırıyorlar bazen de çok kızdıklarında ve konuşarak kendilerini ifade edemediklerinde çığlık atarak boğazlarını acıtıyorlar.” diyerek görüşlerini bildirmiştir. Çekme/koparma davranışlarını açıklamak için öğretmenlerden Ö₅ “Genellikle kızlar saçlarını çekiştiriyorlar. Bazen de kolları ve yanaklarındaki etleri çimdiklediklerini gözlemlerim. Nadir de olsa bazı öğrencilerim de kabuk tutmuş yaralarını kaldırarak kanatmaya çalışıyorlardı.” demiştir. Öğretmenlerden Ö₄ “Yapmak istemediği bir şey olup sinirlendiği zaman kendini yere atan ve yuvarlanan bir öğrencim var.” ifadelerini dile getirmiştir.

Çocuklar nesnelere/eşyalara yönelik ne gibi ilişkisel saldırganlık eğilimi sergilemektedir? Lütfen belirtiniz. Sorusuna yanıt olarak aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

Tablo 6. Çocukların Nesnelere/Eşyalara Yönelik Sergiledikleri Saldırgan Davranışlar

Alt tema	Öğretmen	Frekans (f)	Yüzde (%)
Atma	Ö ₁ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀	16	%80
Kırma/Parçalama	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₉ , Ö ₁₁ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₄ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀	16	%80
Vurma	Ö ₁ , Ö ₃ , Ö ₅ , Ö ₈ , Ö ₉ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₆ , Ö ₂₀	9	%45
Karalama	Ö ₃ , Ö ₉	2	%10
Oral yolla saldırma	Ö ₄ , Ö ₁₇	2	%10

Tablo 6’da öğretmenlerin %80’i (f=16) çocukların nesnelere/eşyaları atarak veya kırıp parçalayarak saldırgan davranış sergilediğini, %45’i (f=9) nesnelere veya eşyalara vurma yoluyla saldırgan davranış sergilediğini, %10’u (f=2) nesnelere/eşyaları karaladıklarını veya bunlara oral yolla (ısıрма vb.) saldırgan davranış gösterdiklerini ifade etmiştir.

Öğretmenlerden Ö₁₆ “Genellikle sert oyuncaklara karşı saldırganlık gösterebiliyorlar. Örneğin blokları yere atma ya da arkadaşlarına doğru nesneyi fırlatma eğilimi göstermektedirler.” derken; Ö₁₂ “Etkinlik sırasında yapamadıkları zaman kızıp ellerindeki kalemi kırmaya çalışıyorlar ya da o çalışma sayfasını yırtıyorlar. Oyunlar sırasında yalnız kalıp dışlandıklarında yakınlarındaki oyuncaklarında bütünlüğünü bozmaya çalıştıklarını gözlemlemiştim.” şeklinde görüşlerini belirtmiştir. Öğretmenler genellikle çocukların nesnelere/eşyalara vurmalarını el ya da ayaklarını kullanarak yaptıklarını belirtmişlerdir bu duruma ilişkin olarak Ö₂₀ “Okulun yeni açıldığı dönemlerde sınıfta durmak istemedikleri için kapalı kapıları yumruk ya da tekme kullanarak açmaya çalışıyorlar. Oyun sırasında kaybettiklerinde legoları tekmeleme hareketleri olabiliyor. Bazen de oturmak istemeyen öğrencilerim o zaman da masa veya sandalyeye tekme atıyorlar.” demiştir. Öğretmenlerden Ö₃ “Etkinlik sırasında çalışma yerine masa ya da sandalyeleri karalıyorlar.” derken; Ö₄ “Sınıfta öğrencilerden biri istemediği daha önce kavga ettiği bir arkadaşı olduğu için sınıfta durmak istemedi eve gitmesine izin vermediğim için etraftaki eşyalara saldırmaya ve tükürmeye çalıştı.” diyerek oral saldırıya yönelik görüşlerini bildirmiştir.

Çocukların bu saldırganlık eğilimlerini önlemeye yönelik ne gibi çözüm önerileriniz vardır? Lütfen belirtiniz. Sorusuna yanıt olarak aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

Tablo 7. Çocukların Saldırganlık Eğilimlerini Önlemeye Yönelik Çözüm Önerileri

Alt tema	Öğretmen	Frekans (f)	Yüzde (%)
İletişim	Ö ₁ , Ö ₂ , Ö ₆ , Ö ₇ , Ö ₈ , Ö ₁₀ , Ö ₁₁ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₆ , Ö ₁₇ , Ö ₁₉ , Ö ₂₀	13	%65
İş birliği	Ö ₁ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₆ , Ö ₉ , Ö ₁₀ , Ö ₁₄ , Ö ₁₉	9	%45
Ortam düzenleme	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₄ , Ö ₅ , Ö ₇ , Ö ₁₀ , Ö ₁₂ , Ö ₁₄ , Ö ₁₈	9	%45
Davranış	Ö ₂ , Ö ₃ , Ö ₅ , Ö ₁₂ , Ö ₁₃ , Ö ₁₅ , Ö ₁₇ , Ö ₁₈	8	%40

Tablo 7’de öğretmenlerin %65’i (f=13) çocukların saldırgan davranışlarının iletişikle, %45’i (f=9) iş birliğiyle (aile, rehberlik, psikolog vb. ile) veya ortam düzenlemeyle (sınıf, okul vb.) ve %40’i (f=8) ise davranışlar yoluyla (olumlu davranış kazandırma) önlenebileceği çözüm önerilerini sunmuştur.

Öğretmenlerden Ö₇ “Sorunun kaynağını bulmak ve olayı anlamak için çocuklara ayrı ayrı söz hakkı verip dinliyorum ve birbirlerine karşı böyle davranmamaları gerektiğini dile getiriyorum nedeni ile birlikte. Empati kurmaları için onlarla konuşup hissettiklerini ifade etmelerini sağlıyorum. Son olarak birbirlerinden özür diletip bu durumun tekrar yaşanmaması gerektiğini aynı sınıfları paylaştıklarını ve bu sınıfta böyle şeylerin olmasının doğru olmadığını anlatıp birbirlerine sarılmalarını sağlıyorum.” derken; Ö₃ “Öncelikle aileyle iletişime geçilmeli. Evde gününü nasıl geçirdiği ve nasıl davranışlarda bulunduğu hakkında bilgi alınmalı. Tablet, bilgisayar oyunları, izlediği televizyon kanalları hakkında bilgi alınmalı. Bu kanallarda geçirdiği zaman süreleri azaltılmalı ve enerjisini atabileceği sanatsal ya da sportif aktivitelere yönlendirilmeli. Sürekli ve değişmeyen saldırgan davranış sergileyen çocuklar için ise okulun rehber öğretmenine ya da çocuk psikologlarına yönlendirilebilir.” diyerek fikirlerini paylaşmıştır. Öğretmenlerden Ö₁₅ “Çocuğun önce sakinleşmesini beklemeliyiz. Bu davranışının nedeni hakkında konuşarak saldırgan davranışlarının yerine yapılabilecek başka davranışları bulmasına yardımcı olmalıyız. Öğrenci ile birlikte çözüm yollarını bularak davranış takibi yapıp doğru olan davranışlarını pekiştireçler kullanarak desteklemeliyiz. Ayrıca sınıfta öğretmenler davranışlarıyla öğrencilere rol model olmalıdır.” diyerek düşüncelerini ifade ederken; Ö₅ “Öfkelerini kontrol altında tutabilmeleri için öncelikle ortamda rahatsız eden unsur ortadan kaldırılmalı, saldırmak yerine öfkelerini yönetebileceği davranışlar öğretilmeli ve yol gösterilmelidir. Saldırganlık örneği teşkil eden çevresel etmenler de ortadan kaldırılmalıdır. Ortam düzenlemelerinden sonra sınıfta sorumluluk

vererek saldırgan davranıştan uzaklaşması sağlanmalıdır." ifadeleriyle saldırgan davranışları önlemek için çözüm önerilerini sunmuştur.

Nicel Ölçme Aracından Elde Edilen Bulgular

Tablo 8. 36-72 Aylık Çocukların Saldırganlık Yönelimlerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyut	\bar{x}	S
Başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık	2.32	1.41
Başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık	2.15	1.43
Kendine yönelik saldırganlık	1.29	.72
Nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlık	1.76	1.19
Toplam	1.94	1.07

Tablo 8 incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık yönelimlerinin alt boyutlarda puan ortalamalarının farklılaştığı görülmektedir. Çocukların saldırganlıklarında en çok başkalarına yönelik fiziksel saldırgan davranışlar sergiledikleri ($\bar{x} = 2.32$) ardından başkalarına karşı ilişkisel saldırgan davranışlarda buldukları ($\bar{x} = 2.15$) daha sonra nesnelere veya eşyalara saldırdıkları ($\bar{x} = 1.76$) en az da kendilerine saldırganlıklarını yönelttikleri görülmektedir ($\bar{x} = 1.29$).

Tablo 9. 36-72 Aylık Çocuklarının Yaş Değişkenine Göre Başkalarına Yönelik Fiziksel Saldırganlık Puanlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Yaş grupları (ay)	n	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p
36-50	33	220.00	4	3.672	.452
51-55	33	203.53			
56-60	149	200.72			
61-65	65	182.65			
66-72	110	186.26			

Tablo 9 incelendiğinde yaş grupları arasında başkalarına yönelik fiziksel saldırganlıkları arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların başkalarına yönelik fiziksel saldırganlıkları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir ($\chi^2_{(4)} = 3.67, p > .05$).

Tablo 10 incelendiğinde yaş grupları arasında başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlıkları arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlıkları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir ($\chi^2_{(4)} = 5.56, p > .05$).

Tablo 10. 36-72 Aylık Çocuklarının Yaş Değişkenine Göre Başkalarına Yönelik İlişkisel Saldırganlık Puanlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Yaş grupları (ay)	n	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p
36-50	33	208.74	4	5.569	.234
51-55	33	179.53			
56-60	149	209.31			
61-65	65	178.02			
66-72	110	187.94			

Tablo 11. 36-72 Aylık Çocuklarının Yaş Değişkenine Göre Kendine Yönelik Saldırganlık Puanlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Yaş grubu (ay)	n	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı fark
36-50	33	238.18	4	15.212	.004	36-50 ay ile 61-65 ay
51-55	33	206.47				
56-60	149	192.08				
61-65	65	168.51				
66-72	110	199.99				

Tablo 11 incelendiğinde yaş grupları arasında kendine yönelik saldırganlıkları arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların kendine yönelik saldırganlıkları arasında anlamlı fark gözlenmiştir ($\chi^2_{(4)} = 15.21, p < .05$). Ortaya çıkan bu fark yapılan Kruskal-Wallis testine göre 36-50 ay ile 61-65 aylık çocuklar arasındadır.

Tablo 12. 36-72 Aylık Çocuklarının Yaş Değişkenine Göre Nesnelere/Eşyalara Yönelik Saldırganlık Puanlarına İlişkin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Yaş grupları (ay)	n	Sıra ortalaması	sd	χ^2	p
36-50	33	208.94	4	4.893	.298
51-55	33	207.65			
56-60	149	196.27			
61-65	65	170.49			
66-72	110	201.55			

Tablo 12 incelendiğinde yaş grupları arasında nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlıkları arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis test sonuçlarına göre, grupların nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlıkları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir ($\chi^2_{(4)} = 4.89, p > .05$).

Tablo 13. 36-72 Aylık Çocukların Saldırganlık Yönelimlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Saldırganlık	Kız	189	180.65	34142	16187	.011
	Erkek	201	209.47	42103		

Tablo 13 incelendiğinde 189 kız ve 201 erkek öğrenciden oluşan 390 kişilik bir grupta, kızlarla erkeklerin saldırganlık yönelimleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testine göre, erkek çocukların saldırganlık düzeyleri (Sıra ortalaması = 209.47) kız çocukların saldırganlık düzeylerinden (Sıra ortalaması = 180.65) farklıdır ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir ($U = 16187, p < .05$). Analiz sonucuna bakılarak erkek çocukların kız çocuklara göre saldırgan davranışlara daha sık başvurduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda cinsiyet değişkeninin saldırgan davranışlar üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Saldırganlık toplam puanlarına bakıldıktan sonra davranış 4 alt boyutla incelenmiştir:

Tablo 14. 36-72 Aylık Çocukların Saldırganlık Yönelimlerinin Alt Boyutlarıyla Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek İçin Yapılan Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Alt boyut	Cinsiyet	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Başkalarına yönelik fiziksel saldırganlık	Kız	189	175.80	33226.5	15271.5	.001
	Erkek	201	214.02	43018.5		
Başkalarına yönelik ilişkisel saldırganlık	Kız	189	196.78	37191.5	18752.5	.825
	Erkek	201	194.30	39053.5		
Kendilerine yönelik saldırganlık	Kız	189	182.12	34420.5	16465.5	.003
	Erkek	201	208.08	41824.5		
Nesnelere/eşyalara yönelik saldırganlık	Kız	189	171.38	32390.5	14435.5	.000
	Erkek	201	218.18	43854.5		

Tablo 14 incelendiğinde Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre saldırganlığın alt boyutlarından başkalarına yönelik sergilenen fiziksel saldırganlık, kendilerine yönelik sergilenen saldırganlık ve nesnelere/eşyalara yönelik sergilenen saldırganlık arasında kız ve erkek çocuklarda anlamlı düzeyde bir fark olduğu ortaya çıkarmıştır ($U = 15271.5, p < .05$; $U = 16465.5, p < .05$; $U = 14435.5, p < .05$). Kız ve erkek çocukları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Elde edilen bu sonuçlar incelendiğinde erkek çocukların kız çocuklara oranla başkalarına yönelik fiziksel, kendilerine yönelik ve nesnelere/eşyalara yönelik olarak daha saldırgan davranışlar sergilediği söylenebilir.

Elde edilen Mann-Whitney U testi sonuçları saldırganlığın alt boyutu olan başkalarına yönelik sergilenen ilişkisel saldırganlıkları arasında kız ve erkek çocuklarda anlamlı düzeyde bir fark olmadığını ortaya çıkarmıştır ($U = 18752.5, p > .05$). Kız ve erkek çocukları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Elde edilen bu sonuçlar incelendiğinde çocukların başkalarına yönelik ilişkisel olarak sergiledikleri saldırgan davranışların cinsiyet değişkeni açısından farklılık oluşturmadığı söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada 36-72 aylık çocukların saldırganlık düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Ancak araştırmada saldırganlık davranışı alt boyutlarıyla incelendiğinde, kendine yönelik saldırganlık düzeylerinde anlamlı fark görülmüştür. Yapılan analizler sonucunda 36-50 aylık çocuklar 61-65 aylık çocuklardan daha yüksek düzeyde kendilerine yönelik saldırganlık sergilemektedirler. Araştırmanın bu bulgusunu destekleyen ve bu bulgu

ile çelişen çalışmalar literatürde mevcuttur. Yıldızbaş ve Şahin-Sak (2020) tarafından yapılan çalışmada yaş değişkeninin saldırgan davranışlar üzerinde etkisi olmadığı ve bu sonucun da çocukların en az bir sene ve daha fazla sürede okul öncesi eğitim aldığından ortaya çıktığı düşünülmektedir. İkiz (2015) okul öncesi eğitim yaş grubundaki çocuklarda yaşın fiziksel ve ilişkisel saldırgan davranışlar sergilemelerinde önemli etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Estrem (2005) yaptığı çalışmada yaş değişkeninin fiziksel saldırgan davranışları etkilemediğini saptamıştır. Crick vd. (2006) tarafından yapılan 18 aylık boylamsal çalışmada, çocuklar serbest oyun sırasında dört farklı zaman diliminde gözlemlenmiştir. İlişkisel saldırganlık düzeylerinin erken çocuklukta istikrarlı ve orta düzeyde olduğu ve yaşa göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ersan (2017) araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırgan davranış oranlarının yaşla beraber azaldığını saptamıştır. 3-4 yaş çocuklarının 5 yaş çocuklarından daha yüksek düzeyde saldırgan davranışlar gösterdikleri de belirlenmiştir.

Araştırmanın dikkat çekici diğer bir sonucu ise 36-72 aylık çocukların saldırganlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığının belirlenmesidir. Elde edilen bulgular doğrultusunda erkek çocukların fiziksel saldırganlık düzeylerinin kız çocukların fiziksel saldırganlık düzeylerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Salırganlık düzeyleri cinsiyete göre alt boyutlarıyla incelendiğinde ise erkek çocukların kız çocuklardan fiziksel, kendilerine ve nesnelere/eşyalara yönelik olarak daha saldırgan oldukları belirlenmiştir. İlişkisel saldırganlık alt boyutunda ise kız çocukların ilişkisel saldırganlık puanlarının erkek çocuklardan daha yüksek bulunmasına rağmen gruplar arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlardan erkek çocukların kız çocuklara göre daha çok fiziksel saldırgan davranışlarda bulunmaları ve ilişkisel saldırganlık düzeyinde cinsiyetin etkisinin olmadığı literatürde yapılan bazı çalışmalarla paralellik göstermektedir. İkiz (2015) araştırma sonuçlarına göre cinsiyet değişkenini fiziksel saldırganlıkta anlamlı fark oluştururken ilişkisel saldırganlıkta bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Bu durum erkeklerin fiziksel olarak kızlardan daha güçlü olmasından ve Türk toplumunun aile yapısındaki erkek saldırganlığının onaylanabilir davranış olarak görülmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ersan (2017) tarafından yapılan araştırmanın bulgularında erkek çocuklar kız çocuklardan fiziksel olarak; kız çocukları da erkek çocuklardan ilişkisel olarak daha saldırgan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber çocukların kitle iletişim araçları yoluyla saldırgan davranışlara maruz kalmaları ve ailelerin toplumsal cinsiyet algıları erkeklerin daha yüksek oranda fiziksel saldırgan davranış sergilemelerine sebep olabileceği belirtilmiştir. Çocukların saldırganlıklarını inceleyen diğer çalışmalarda da erkek çocukların fiziksel saldırgan davranışlara daha çok başvurdukları belirlenmiştir (Côté vd., 2006; Özdemir, 2014; Swit vd. 2023). Yapılan bazı çalışmalarda da erkek çocukların kız çocuklara oranla fiziksel olarak daha saldırgan davrandığı bulunurken; ilişkisel saldırganlıkta cinsiyetin etkisine rastlanmamıştır. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularını da desteklemektedir (Juliano vd., 2006; Kaya, 2020; Lansford vd., 2012; Morine vd., 2011). Uysal ve Dinçer (2013) tarafından 60-72 aylık çocuklarla yapılan çalışmada erkek çocukların fiziksel olarak daha saldırgan davranışlar sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet kalıplarının erkeklerin kızlara göre daha saldırgan davranışlar benimsemesine sebep olduğu sonucuna da ulaşılmıştır (Mouratidou vd., 2020).

Araştırmanın öğretmenlerin görüşlerinin alındığı nitel kısmı incelendiğinde çocukların fiziksel saldırganlıklarını arkadaşlarına vurarak, onları iterek, çekerek, çimdikleyerek gösterdikleri ifade edilmiştir. Bununla beraber çocukların arkadaşlarını ısırıkları, onlara tükürdükleri ve çevrelerinde bulunan nesnelere saldırdıkları da belirtilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel saldırgan davranışlardan en çok vurma davranışını sergiledikleri de ortaya çıkmıştır. Bu dönemdeki çocuklarla yapılan bir çalışmada da eğitim ortamındaki gözlemler sonucunda çocukların arkadaşlarına karşı en sık vurma davranışını gösterdikleri tespit edilmiştir (Özdemir, 2014). Bir diğer çalışmada annelerin çocukları için başkalarına vurarak ya da onları ittirerek daha çok fiziksel saldırdıkları sonucuna ulaşılmıştır (Shanwal ve Jangra, 2023). Çocukların fiziksel, ilişkisel, nesnelere/eşyalara ve kendilerine yönelik saldırganlık türlerinden en çok fiziksel saldırganlığı sergiledikleri bu araştırmanın nicel bulguları ile de ortaya çıkmıştır. Bu durumun öğretmenlerin genellikle fiziksel saldırgan davranışlara daha fazla dikkat edip diğer saldırganlık türlerini göz ardı etmesinden kaynaklı olduğu araştırmacı tarafından düşünülmektedir. Teke ve Şen' e (2022) göre de ilişkisel saldırgan davranışların fiziksel saldırgan davranışlar gibi kolay gözlemlenebilir olmaması yetişkinler tarafından fark ve müdahale edilmesini güçleştirebilmektedir.

Öğretmenlerin ilişkisel saldırgan davranışlarla ilgili düşünceleri incelendiğinde ise çocukların arkadaşlarını dışladıkları, onlarla alay ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca çocukların akranlarını aşağılayıcı sözler kullandıkları ve tehdit ettikleri de öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının en sık kullandığı ilişkisel saldırgan davranışlar, arkadaşlarını dışlama olarak öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Özdemir (2014) tarafından yapılan araştırmanın bulgularında da okul öncesi dönem çocukların en sık arkadaşlarını tehdit ederek, dışlayarak, onlara kötü sözler söyleyerek, bağırarak ilişkisel olarak saldırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların akranlarıyla çatışma çözme becerilerinin gelişmemiş olması ve saldırganlıkla baş etme stratejilerinin eksikliği saldırgan davranışlara maruz kalmaları riskini de arttırmaktadır (Navarro vd. 2022). Çocukların ilişkisel saldırganlıklarının onların iletişim becerilerinin henüz yeterli olgunlukta olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocukların ilişkisel saldırgan davranışlarda en çok arkadaşlarını dışlama davranışında buldukları dikkate alındığında bu tür olumsuz davranışların ortaya çıkmasını engellemek amacıyla öğretmenlerin olumlu sınıf iklimi oluşturması önerilmektedir. Gruplaşmaların olduğu sınıf ortamlarında bu davranışın ortaya çıkması daha kolaydır.

Çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Onların tüm arkadaşlarını kabul edebilmeleri için sınıf oturma düzenleri sık sık değiştirilmeli, küçük grup etkinliklerine yer verilmeli, sınıfta yardımlaşma ortamları oluşturulmalıdır. Bununla beraber farklılıklara saygı etkinlikleri yapılmalı ve örnek olay tekniği kullanılarak saldırgan davranışların ortadan kaldırılması sağlanmalıdır. Çocuklardaki saldırganlığı inceleyen diğer araştırmalarda da bu davranış problemlerinin azaltılması için erken çocukluk yıllarından itibaren çocukların empati duygularının ve sosyal becerilerinin gelişimine önem verilmesinin gerekli olduğu vurgulanmıştır (Parsak ve Kuzucu, 2020).

Öğretmenler çocukların kendilerine yönelik uyguladıkları saldırgan davranışların vurma, ısırma, derilerini çekme veya koparma olduklarını belirtmiştir. Ayrıca çocukların kendilerine zarar vermek amacıyla kendilerini yere attıkları da ifade edilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının en sık başvurduğu kendilerine yönelik saldırgan davranışların ise vurma ve oral yolla saldırma (ağız yoluyla) olduğu ortaya çıkmıştır. Erken yaşlardaki saldırganlıkların ısırma davranışı şeklinde ortaya çıktığı sonucuna da ulaşılmıştır (Shanwal ve Jangra, 2023). 36-50 aylık çocukların 61-65 aylık çocuklara göre daha yüksek düzeyde kendilerine yönelik saldırgan davranışlar sergiledikleri sonucu göz önünde bulundurulduğunda bu durumun duygu ve dil gelişimi yetersizliğinden olduğu düşünülmektedir. Çocukların duygularını daha iyi ifade edebilmeleri dil gelişimlerinin belirli olgunluğa erişmesiyle paralellik göstermektedir. Gelişimsel olarak çocuklar bazı durumlarda kendilerini, duygularını kontrol etmekte zorlanmaktadır. Öz düzenleme ve duygu kontrolü zamanla artan sözel becerilerle gelişme göstermektedir. Duygu ve davranışlarını düzenleyebilmesiyle saldırganlık davranışının azalması beklenmektedir (Kodak ve Güzel, 2024). Öğretmenler, çocukların dil gelişimlerini destekleyecek çeşitli etkinlikler (hikaye kitaplarının resimlerine bakarak hikayeler anlatma, tekerleme ve şarkılar söyleme, resimli tabu vb.) yaparak duygularını ifade edebilmelerini destekleyebilirler. Böylece çocukların kendilerine yönelik saldırgan davranışlarının azalması veya ortadan kalkması sağlanabilir. Bu çalışma ile duygu düzenleme her ne kadar ele alınmasa da gelecek çalışmalarda saldırgan davranışlarla ilişkilendirilmesi de önerilmektedir.

Çocukların nesnelere veya eşyalara yönelik saldırgan davranışlarında onları attıkları, karaladıkları, kırmaya veya parçalamaya çalıştıkları öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Bununla beraber öğretmenler çocukların eşyalara vurduklarını ve eşyalara ağız yoluyla zarar vermeye çalıştıklarını da ifade etmişlerdir. Öğretmenler çocukların nesnelere/eşyalara yönelik en çok sergiledikleri saldırgan davranışların onları atma ve kırmaya çalışma olduklarını düşünmektedirler. Yapılan bir çalışmada çocukların taş vb. nesnelere atarak karşısındaki kişiye zarar vermeye çalıştıkları sonucu da bu çalışmayı desteklemektedir (Shanwal ve Jangra, 2023).

Araştırmanın tüm sonuçları değerlendirildiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık davranışlarına araştırmanın yapıldığı dönemde çok sık başvurmadıkları saptanmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasında ülkedeki pandemi koşullarının etkili olduğu düşünülmektedir. Çocukların sınıf içerisinde mesafeli oturmaları, serbest zaman etkinliklerinin yapılmaması, sınıf mevcutlarının seyreltilmesi ve sınıfta geçirilen sürenin kısaltılması saldırgan davranışların ortaya çıkma sıklığını azalttığı düşünülmektedir. Bu araştırmadaki bulgular nicel ve nitel ölçme araçlarıyla ve okul öncesi dönem çocuklarının öğretmenlerinin verdiği yanıtlarla toplanmıştır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda çocukların saldırganlık düzeyleri çocuklardan veya ebeveynlerden alınan verilerle gerçekleştirilebilir. Bununla beraber 36-72 aylık çocukların yaş ve cinsiyet değişkenlerinin saldırganlık düzeylerine etkisi incelenmiştir. Gelecek araştırmalar farklı değişkenlerle (ebeveyn tutumları/okuryazarlık durumu, sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı) saldırganlık davranışının ilişkisini inceleyebilir.

Bilgilendirme

Bu çalışma, birinci yazarın yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

Etik Kurul İzin Beyanı

Bu araştırmanın Etik Kurulu İzni, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 04/12/2020 tarih ve 06/50 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmişlerdir.

Araştırmacı Katkı Beyanı

Çalışmada 1. ve 2. yazar makalenin tamamlanmasını birlikte gerçekleştirmiştir. 1. yazar literatür taramasını hazırlamıştır, 2. yazar veri analizi ve araştırma metodolojisine katkı sağlamıştır.

Kaynakça

- Akcan, A. ve Ergün, A. (2014, 3-6 Nisan). *Okul öncesi dönemde saldırgan davranışın önlenmesinde bir girişim programı*. International Congress on Early Childhood Intervention'da sunulmuş poster, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Alink, L. R., Mesman, J., Van Zeijl, J., Stolk, M. N., Juffer, F., Koot, H. M., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van IJzendoorn, M. H. (2006). The early childhood aggression curve: Development of physical aggression in 10-to 50-month-old children. *Child Development*, 77(4), 954-966. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00912.x>
- Alkan, T. (1983). *Saldırganlık, önyargı ve yabancı düşmanlığı*. Hil Yayın.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Baron, R. A., & Richardson, D. R. (2004). *Human aggression*. Springer Science & Business Media.
- Baş, T. (2003). *Anket*. Seçkin Yayınları.
- Baştürk, S. ve Taştepe, M. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. S. Baştürk (Ed.), *Evren ve örneklem* (s.129-159). Vize Yayıncılık.
- Berkowitz, L. (1988). Frustrations, appraisals, and aversively stimulated aggression. *Aggressive Behavior*, 14(1), 3-11. [https://doi.org/10.1002/1098-2337\(1988\)14:1%3C3::AID-AB2480140103%3E3.0.CO;2-F](https://doi.org/10.1002/1098-2337(1988)14:1%3C3::AID-AB2480140103%3E3.0.CO;2-F)
- Bohnert, A. M., Cnric, K. A., & Lim, K. G. (2003). Emotional competence and aggressive behavior in school-age children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31(1), 79-91. <https://doi.org/10.1023/a:1021725400321>
- Boxer, P., & Tisak, M. S. (2003). Adolescents' attributions about aggression: An initial investigation. *Journal of Adolescence*, 26(5), 559-573. [https://doi.org/10.1016/S0140-1971\(03\)00056-3](https://doi.org/10.1016/S0140-1971(03)00056-3)
- Boxer, P., & Tisak, M. S. (2005). Children's beliefs about the continuity of aggression. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 31(2), 172-188. <https://doi.org/10.1002/ab.20056>
- Bozkuş, O. (2021). Şiddet içerikli video oyunları ve saldırganlık ilişkisinin gözden geçirilmesi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 2(3), 75-99. <https://doi.org/10.51503/gpd.791346>
- Camadan, F. ve Yazıcı, H. (2017). Üniversite öğrencilerinde gözlenen saldırganlık eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 225-234. <https://doi.org/10.5961/jhes.2017.202>
- Casas, J. F., Weigel, S. M., Crick, N. R., Ostrov, J. M., Woods, K. E., Yeh, E. A. J., & Huddleston-Casas, C. A. (2006). Early parenting and children's relational and physical aggression in the preschool and home contexts. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27(3), 209-227. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2006.02.003>
- Comstock, G., & Strasburger, V. C. (1990). Deceptive appearances: Television violence and aggressive behavior. *Journal of Adolescent Health Care*, 11(1), 31-44. [https://doi.org/10.1016/0197-0070\(90\)90127-N](https://doi.org/10.1016/0197-0070(90)90127-N)
- Connor, D. F. (2004). *Aggression and antisocial behavior in children and adolescents: Research and treatment*. Guilford Press.
- Côté, S., Vaillancourt, T., LeBlanc, J. C., Nagin, D. S., & Tremblay, R. E. (2006). The development of physical aggression from toddlerhood to pre-adolescence: A nation wide longitudinal study of Canadian children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 34(1), 68-82. <https://doi.org/10.1007/s10802-005-9001-z>
- Creswell, J. W. (2014). Araştırma deseni. M. Bütün (Ed.), *Araştırma yaklaşımının seçimi* (s. 14-15). Eğitim Kitap.
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). "Relational aggression, gender and social-psychological adjustment". *Child Development*, 66(3), 710-722. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1995.tb00900.x>
- Crick, N. R., Ostrov, J. M., Burr, J. E., Cullerton-Sen, C., Jansen-Yeh, E., & Ralston, P. (2006). A longitudinal study of relational and physical aggression in preschool. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27(3), 254-268. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2006.02.006>
- Çelik, H. ve Otrar, M. (2009). Saldırganlık envanterinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29(29), 101-120.
- Edens, J. F. (1999). Aggressive children's self-systems and the quality of their relationships with significant others. *Aggression and Violent Behavior*, 4(2), 151-177. [https://doi.org/10.1016/s1359-1789\(97\)00050-5](https://doi.org/10.1016/s1359-1789(97)00050-5)
- Ercen, R. Ç., Ünver, A., Gök G., Yıldırım, M., Düz, M., Akaltun, S., Savi, Ş. ve Şenyiğit, Z. (2022). 3-6 yaş çocuklarının izlediği çizgi filmlerdeki kız erkek karakterlerin şiddet ve saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Yaşam Dergisi*, 6(1), 16-25.
- Ersan C. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeylerinin duygu ifade etme ve duygu düzenleme açısından incelenmesi* [Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

- Estrem, T. L. (2005). Relational and physical aggression among preschoolers: The effect of language skills and gender. *Early Education and Development*, 16(2), 207-232. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1602_6
- Feshbach, N. D. (1969). Sex differences in children's modes of aggressive responses toward outsiders. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 15(3), 249-258.
- García-Sancho, E., Salguero, J. M., & Fernández-Berrocal, P. (2016). Angry rumination as a mediator of the relationship between ability emotional intelligence and various types of aggression. *Personality and Individual Differences*, 89, 143-147. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.10.007>
- Geen, R. G., & Donnerstein, E. D. (1998). *Human aggression: Theories, research, and implications for social policy*. Academic Press.
- Gimenez, C., & Blatier, C. (2004). Étude de l'agressivité physique chez le jeune enfant: Comparaison d'une population française et d'une population canadienne. *Neuropsychiatrie de l'Enfance et de l'Adolescence*, 52(2), 104-111. <https://doi.org/10.1016/j.neurenf.2003.09.008>
- Gölge A. (2022). *Okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimi ve oyun türlerine göre saldırganlık yönelimlerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Hair JR. J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2013). *Multivariate data analysis*. Pearson Publishing.
- Hanish, L. D., Eisenberg, N., Fabes, R. A., Spinrad, T. L., Ryan, P., & Schmidt, S. (2004). The expression and regulation of negative emotions: Risk factors for young children's peer victimization. *Development and Psychopathology*, 16(2), 335-353. <https://doi.org/10.1017/S0954579404044542>
- Hart, K. E., Scholar, F., Kritsonis, W. A., Lecturer, V., & Alumnus, D. (2006). Critical analysis of an original writing on social learning theory: Imitation of film-mediated aggressive models by: Albert Bandura, Dorothea Ross and Sheila A. Ross. In *National Forum of Applied Educational Research Journal*, 19(3), 1-7.
- Helmsen, J., Koglin, U., & Petermann, F. (2012). Emotion regulation and aggressive behavior in preschoolers: The mediating role of social information processing. *Child Psychiatry Human Development*, 43(1), 87-101. <https://doi.org/10.1007/s10578-011-0252-3>
- Hermann, H. R. (2019). *İnsanlarda ve hayvanlarda baskınlık ve saldırganlık*. (G. Bir, Çev.). The Kitap Yayınları.
- Hubbard, J. A. (2001). Emotion expression processes in children's peer interaction: The role of peer rejection, aggression, and gender. *Child Development*, 72(5), 1426-1438. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00357>
- Huber, R., Bannasch, D., & Brennan, P. (2011). *Agression*. Academic Press.
- İkiz, S. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın ebeveyn tutumları açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Johnson, B. ve Christensen, L. (2014). Eğitim araştırmaları (nicel, nitel ve karma araştırmalar). S. B. Demir (Ed.), *Nicel nitel ve karma araştırma* (s. 50-51). Eğiten Kitap.
- Juliano M., Werner, R. S., & Cassidy, K. W. (2006). Early correlates of preschool aggressive behavior according to type of aggression and measurement. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27(5), 395-410. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2006.06.008>
- Kaya, İ. (2020). Okul öncesi dönemdeki çocukların fiziksel ve ilişkisel saldırganlıklarının mizaç özellikleriyle ilişkisinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 3361-3378.
- Kaynak, K. B., Kan, A. ve Kurtulmuş, Z. (2016). 36-72 aylık çocuklara yönelik "Saldırganlık Yönelim Ölçeği" geliştirme çalışması. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(3), 1457-1474. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies>
- Keltikangas Järvinen, L. (2001). Aggressive behaviour and social problem-solving strategies: A review of the findings of a seven-year follow-up from childhood to late adolescence. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 11(4), 236-250. <https://doi.org/10.1002/cbm.398>
- Kodak, R. N. ve Güzel, H. Ş. (2024). Mizaç, bağlanma ve ebeveyn tutumları çerçevesinden okul öncesi çocuklarında saldırganlık. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 16(1), 48-57. <https://doi.org/10.18863/pgy.1213590>
- Kutlu, H. (2014). *Okul öncesi kurumuna devam eden 5 yaş grubu çocukların saldırganlık eğilimleri üzerinde anne baba tutumu etkisinin Psikanalitik Kuram çerçevesinde incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Lansford, J. E., Skinner, A. T., Sorbring, E., Giunta, L. D., Deater-Deckard, K., Dodge, K. A., Malone, P. S., Oburu, P., Pastorelli, C., Tapanya, S., Uribe Tirado, L. M., Zelli, A., Al-Hassan, S. M., Alampay, L. P., Bacchini, D., Bombi, S. A., Bornstein, M. H., & Chang, L. (2012). Boys' and girls' relational and physical aggression in nine countries. *Aggressive Behavior*, 38(4), 298-308. <https://doi.org/10.1002/ab.21433>
- LaPrairie, J. L., Schechter, J. C., Robinson, B. A., & Brenn, P. A. (2011). Perinatal risk factors in the development of aggression and violence. *Advances in Genetics*, 75, 215-253. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-380858-5.00004-6>

- Liu, J. (2004). Concept analysis: Aggression. *Issues in Mental Health Nursing*, 25(7), 693-714. <https://doi.org/10.1080/01612840490486755>
- Lussier, P., Corrado, R., & Tzoumakis, S. (2012). Gender differences in physical aggression and associated developmental correlates in a sample of Canadian preschoolers. *Behavioral Sciences and the Law*, 30(5), 643-671. <https://doi.org/10.1002/bsl.2035>
- McEvoy, M. A., Estrem, T. L., Rodriguez, M. C., & Olson, M. L. (2003). Assessing relational and physical aggression among preschool children: Intermethod agreement. *Topics in Early Childhood Special Education*, 23(2), 51-61. <https://doi.org/10.1177/02711214030230020101>
- Miles, M. B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd Edition). SAGE Publications.
- Monks, C., Ortega Ruiz, R., & Torrado Val, E. (2002). Unjustified aggression in preschool. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 28(6), 458-476. <https://doi.org/10.1002/ab.10032>
- Morine, K. (2009). *Emotion knowledge and relational aggression in preschoolers* [Doctoral Dissertation, Duquesne University]. <https://dsc.duq.edu/etd/947>
- Morine, K. A., Crothers, L. M., Schreiber, J. B., Kolbert, J. B., Hughes, T. L., & Schmitt, A. J. (2011). Relational aggression in preschool students: An exploration of the variables of sex, age and siblings. *Child Development Research*, 1-6. <https://doi.org/10.1155/2011/931720>
- Mouratidou, K., Karamavrou, S., Karatza, S., & Schillinger, M. (2020). Aggressive and socially insecure behaviors in kindergarten and elementary school students: A comparative study concerning gender, age and geographical background of children in Northern Greece. *Social Psychology of Education*, 23(1), 259-277. <https://doi.org/10.1007/s11218-019-09536-z>
- Navarro, R., Larrañaga, E., Yubero, S., & VÍllora, B. (2022). Families, parenting and aggressive preschoolers: A scoping review of studies examining family variables related to preschool aggression. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 19(23), 2-34. <https://doi.org/10.3390/ijerph192315556>
- Ostrov, J. M., & Keating, C. F. (2004). Gender differences in preschool aggression during free play and structured interactions: An observational study. *Social Development*, 13(2), 255-277. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2004.000266.x>
- Ostrov, J. M., Woods, K. E., Jansen, E. A., Casas, J. F., & Crick, N. R. (2004). An observational study of delivered and received aggression, gender and social-psychological adjustment in preschool: 'This white crayon doesn't work...'. *Early Childhood Research Quarterly*, 19(2), 355-371. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2004.04.009>
- Özdemir, S. (2014). *Okul öncesi çocuklarda görülen saldırgan davranışların incelenmesi* [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Parsak, B. ve Kuzucu, Y. (2020). Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarında saldırganlık arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal becerilerinin rolü. *Humanistic Perspective*, 2(3), 347-374. <https://doi.org/10.47793/hp.778702>
- Pekdoğan, S. ve Kanak, M. (2019). Okul öncesi eğitimin ilkökul sürecindeki sosyal davranışlara yansımaları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(3), 906-917.
- Pellegrini, A. D., & Roseth, C. J. (2006). "Relational aggression and relationships in preschoolers: A discussion of methods, gender differences and function". *Journal of Applied Developmental Psychology*, 3(27), 269-276. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2006.02.007>
- Raine, A. (2002). "Annotation: The role of prefrontal deficits, low autonomic arousal and early health factors in the development of antisocial and aggressive behavior in children". *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(4), 417- 434.
- Rowell Huesmann, L. (1988). An information processing model for the development of aggression. *Aggressive Behavior*, 14(1), 13-24.
- Shanwal, P., & Jangra, A. (2023). Mother's perceptions of physical and verbal aggression in pre-school children. *The Pharma Innovation Journal*, 12(11), 1689-1693.
- Strayer, J., & Roberts, W. (2004). Empathy and observed anger and aggression in five-year-olds. *Social Development*, 13(1), 1-13. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2004.00254.x>
- Swit, C. S., Harty, S. C., & Pascoe, S. (2023). Relational and physical aggression in preschool-age children: Associations with teacher, parent, sibling and peer relationship quality. *Aggressive Behavior*, 50, e22115. <https://doi.org/10.1002/ab.22115>
- Şahin, H. (2006). Öfke denetimi eğitiminin çocuklarda gözlenen saldırgan davranışlar üzerindeki etkisi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(26), 47-61. <https://doi.org/10.17066/pdrd.08256>

- Teke, N. ve Şen, M. (2022). Okul öncesi çocukların cinsiyetleri, sosyal davranışları, mizaç özellikleri ve yanlış inanç performansları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(1), 11-25. <https://doi.org/10.30703/cije.885512>
- Tremblay, R. E. (2013). Development of antisocial behavior during childhood. *Development of Antisocial Behavior During Childhood*, 3-19. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5113-6_1.
- Tremblay, R. E., Gervais, J., & Petitclerc, A. (2008). Early learning prevents youth violence. *Centre of Excellence for Early Childhood Development*, 2-28. https://iamnotscared.pixel-online.org/data/database/publications/408_Tremblay_AggressionReport_ANG.pdf
- Tuzcuoğlu, N., Cengiz, Ö. ve Küsmüş, G. İ. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık yönelimleri ile annelerinin ilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 3-28. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202041145>
- Uysal, H. ve Dinçer, Ç. (2013). Okul öncesi dönemde karşılaşılan fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38(169), 329-345.
- Vitaro, F., Brendgen, M., & Barker, E. D. (2006). Subtypes of aggressive behaviors: A developmental perspective. *International Journal of Behavioral Development*, 30(1), 12-19. <https://doi.org/10.1177/0165025406059968>
- Yıldızbaş, C. E. ve Şahin Sak, İ. T. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık yönelimleri ile ebeveynlerinin anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 60-88.

Extended Abstract

It is observed that events experienced in childhood are effective in aggressive behavior and remain permanent in the following years (Camadan & Yazıcı, 2017). There are various factors that cause these aggressive behaviors observed in individuals. Some of those; parental attitudes (Parsak & Kuzucu, 2020), role-modeling (Tuzcuoğlu et al., 2020; Şahin, 2006), genetic or structural factors (Baron and Richardson, 2004), gender (Alink et al., 2006; Lussier et al., 2012; McEvoy et al., 2003; Monks et al., 2002; Strayer and Roberts, 2004), violent video games (Bozkuş, 2021), the effect of cartoons (Ercen et al., 2022), number of siblings (Gölge, 2022) emerged in the light of research. Aggressive attitudes are one of the biggest obstacles to the development of individuals (Kutlu, 2014). Uysal and Dinçer (2013) state that aggression begins in early childhood and describe it as a problem behavior that needs to be eliminated. At the same time, research has proven that aggressive behavior can also occur in infancy (Tremblay et al., 2008). It is known that early childhood years are valuable and learning during this period is critical (Ersan, 2017). Aggressive attitudes that may appear in childhood can continue in later years, like other types of behavior. For this reason, aggressive behaviors that occur during childhood should be prevented early (Keltikangas & Järvinen, 2001).

Method

The population of the quantitative phase of the research consisted of 36-72 months old children in official kindergartens and nursery classes in Gaziantep city center in the 2020-2021 academic year. The sample consisted of a total of 390 children in these schools, 189 (48.5%) girls and 201 (51.5%) boys. The study group of the qualitative dimension of the research consisted of a total of 20 teachers, 10 women and 10 men, working in kindergartens and nursery classes in Gaziantep city center. The "Aggression Tendency Scale for 36-72 Months Old Children" developed by Kaynak, Kan and Kurtulmuş (2016) and the "Aggression Interview Form" developed by the first author were used as data collection tools. SPSS package program was used to analyze the quantitative data. Qualitative data were analyzed through descriptive analysis approach. In this research, parallel mixed method, which is a convergent mixed research method, was used. Research in which qualitative and quantitative methods, concepts or approaches are used together is called mixed method research. In this method, qualitative and quantitative research data should be integrated. Qualitative data is open-ended and the answers are not predetermined. Quantitative data generally contain closed-ended answers (Creswell, 2014; Johnson & Christensen, 2014: 50). The design of the research is the convergent parallel design. In the convergent parallel design, the researcher collects two types of data simultaneously and brings together the information obtained with general comments in the conclusion (Creswell, 2014). In order to reach a more comprehensive conclusion through the data obtained, mixed research method was used in this research.

Findings

When the aggression tendencies of 36-72 months old children were examined with their sub-dimensions (physical aggression, relational aggression, aggression towards themselves, aggression towards objects/belongings), it was concluded that children most frequently exhibited physically aggressive behaviors. There was no significant difference in the aggression levels of 36-72 months old children according to age variable. However, when the sub-dimensions (physical aggression, relational aggression, aggression towards themselves, aggression towards objects/belongings) were examined one by one, a significant difference was seen in the levels of aggression towards themselves. It was concluded that children aged 36-50 months exhibited higher levels of aggression towards themselves than children aged 61-65 months. It was observed that the aggression levels of 36-72 months old children differed significantly according to the gender variable. In this regard, boys displayed higher levels of physical aggression towards themselves and objects/items than girls. It was concluded that there was no significant difference in the relational aggression levels of 36-72 months old children according to gender. According to teachers' opinions, in the physical aggression sub-factor, it was stated that preschool children exhibited behaviors such as hitting, pulling, biting, spitting, pinching, and attacking with objects. It was concluded that children most often physically attack individuals around them by hitting them. According to teachers' opinions, it was stated that preschool children exhibited exclusion, ridicule, humiliation and threatening behaviors in the relational aggression sub-factor. It was concluded that children most often attack relationally by excluding individuals around them. According to teachers' opinions, in the self-aggression sub-factor, it was stated that preschool children exhibited behaviors such as hitting, biting, pulling their skin, tearing off their wounds, and throwing themselves on the ground. It was concluded that children most often attack themselves by hitting or biting themselves. According to teachers' opinions, in the sub-factor of aggression towards objects/items, it was stated that preschool children exhibited throwing, smashing, breaking, hitting, scribbling, biting and spitting behaviors. It was concluded that children most frequently attack objects/items by hitting them or breaking them.

Discussion

Aggression can be defined as behavior that individuals show towards those around them, aiming to harm physically or verbally. When the behavior of preschool children in the school environment was observed by teachers, it was stated that children resorted to aggressive behavior from time to time and in different types. It has also been revealed through the qualitative and quantitative findings of this research that children exhibit physical aggression the most among the types of aggression considered in the context of the research: physical, relational, towards objects/belongings and towards themselves. This situation is thought to be due to teachers generally focusing on physically aggressive behavior and ignoring other types of aggression. In the study conducted by Özdemir (2014), it was stated that teachers focused more on physical aggressive behaviors and ignored relational aggressive behaviors because children were not physically harmed. It was determined that the aggression levels of 36-72 months old children differed significantly according to the gender variable. In line with the findings, it was found that the physical aggression levels of boys were higher than the physical aggression levels of girls. When aggression levels were examined with sub-dimensions according to gender, it was determined that boys were more aggressive than girls, physically, towards themselves and objects/belongings. In the relational aggression sub-dimension, although the relational aggression scores of girls were higher than boys, no significant difference was found between the groups. The results obtained in the study show that boys exhibit more physically aggressive behavior than girls, and that gender has no effect on the level of relational aggression, which is in line with some studies in the literature. According to İkiz's (2015) research results, while the gender variable made a significant difference in physical aggression, it had no effect on relational aggression.